

## Aynı Sözcüğün Teklik ve Çokluğu ile Yapılan İkileme Türü

Type of Hendiadyoin Made with Singular and Plural Forms of the Same Word

### Ünal Kalaycı

Dr. Öğr. Ü., Batman Üniversitesi

Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Batman / Türkiye

e-posta ukalayci@gmail.com

orcid 0000-0002-0076-2916

doi 10.54316/dilarastirmalari.1525225

#### Atıf

##### Citation

Kalaycı, Ünal (2025).

Aynı Sözcüğün Teklik ve

Çokluğu ile Yapılan İkileme

Türü. *Dil Araştırmaları*, 36:

107-120.

#### Başvuru

##### Submitted

31.07.2024

#### Revizyon

##### Revised

23.10.2024

#### Kabul

##### Accepted

21.10.2024

#### Çevrimiçi Yayın

##### Published Online

12.05.2025

Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiş ve makalede intihal bulunmadığı teyit edilmiştir.

This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to be free of plagiarism.

#### ÖZ

Her dilin söz varlığının kendine has özellikleri vardır. Türkçenin akrabalık adları, renk adları ve ikilemelerdeki zenginliği de bu özellikler arasındadır. Bazı araştırmacılar ikileme varlığı bakımından dünyanın en zengin dilinin Türkçe olduğunu dile getirmiştir.

Söz varlığı yönünden ikilemelerdeki bu zenginlik aynı zamanda ikileme yapısı bakımından da zenginliği beraberinde getirmiştir. İkilemeleri hem yapıları hem de diğer yönlerden ele alan onlarca çalışma yapılmıştır ve yapılmaya da devam etmektedir. Bu çalışmalarda daha çok bir dönem ya da eserdeki ikilemeler ele alınmış, tespit edilen ikilemeler sınıflandırılmış ve kullanım yoğunluğu hakkında çıkarımlar yapılmıştır. Bu çalışmalarda dikkat çeken yönlerden biri de Türkçenin sözcükler arasında her tür ilgiden yararlanan ikileme yapma özelliğidir. Bununla birlikte ikilemelerin hâlâ çözilemeyen yönleri bulunmaktadır.

Bu çalışmada daha önce konu edilmeyen Arapçadan ödünçlenmiş bir sözcük ve o sözcüğün çokluğuyla yapılan ikilemeler konu edilecektir. Türkçe mantıkla yapılan bu ikilemeler Türkçenin her yolu denenerek ikileme yapma yeteneğini gösteren ilginç örneklerdir. Bu tarzda oluşan *hak hukuk*, *fakir fukara*, *cahil cühela* gibi ikilemelerin özellikleri, sınıflandırılması ve kuruluşlarıyla ilgili diğer hususlar ele alınacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Sözcük Öbekleri, İkilemeler, Arapça Kökenli Sözcükler, Aynı Sözcükle İkilemeler.

#### ABSTRACT

Each language has its own unique vocabulary. Turkish's richness in kinship names, color names and hendiadyoins are among these features. Some researchers have stated that Turkish is the richest language in the world in terms of hendiadyoins.

This richness in hendiadyoins in terms of vocabulary has also brought about richness in terms of hendiadyoin structure. Dozens of studies have been conducted and continue to be conducted on hendiadyoins both in terms of their construction and other aspects. In these studies, hendiadyoins in a period or work have been mostly addressed; the detected hendiadyoins have been classified and determinations have been made on the intensity of use. One of the striking aspects of these studies is the feature of Turkish that benefits from all kinds of relations between words and hendiadyoins. However, there are still unresolved aspects of hendiadyoins.

In this study, a word borrowed from Arabic that has not been discussed before and hendiadyoins made with the plural of that word will be discussed. These hendiadyoins made with Turkish logic are interesting examples that show Turkish's ability to make hendiadyoins by trying every possible way. The characteristics, classification and other issues related to the establishment of such dichotomies such as *hak hukuk*, *fakir fukara*, *cahil cühela* will be discussed.

**Keywords:** Word Phrases, Hendiadyoins, Words of Arabic Origin, Hendiadyoins with the Same Word.

## EXTENDED ABSTRACT

**Introduction:** Hendiadyoins are word groups that draw attention with their density in Turkish vocabulary. This situation is also seen as a feature that distinguishes Turkish from other languages. Numerous studies have been conducted on the hendiadyoins that occur in the texts of every period from the first written works of Turkish to the present day. In these studies, definition, term, literature review and classification of hendiadyoins are among the common subjects. In addition, the characteristics of the hendiadyoins in the period or work examined may differ in each work. In addition, studies have been conducted that examine hendiadyoins from various aspects, independent of a period or work, and compare them with reduplications in other languages.

Hendiadyoins in Turkish are numerous and diverse beyond all expectations. In this respect, they are also the subject of much research. As research on hendiadyoins increases, new aspects of hendiadyoins also emerge. However, the formation of reduplications has not been determined in all its details.

**Research Purpose:** This study focuses on the hendiadyoins made with two words that borrowed from Arabic to Turkish, as in the *hat hudut* hendiadyoin. These hendiadyoins differ from other hendiadyoins formed with words that borrowed from Arabic to Turkish in one respect. In this hendiadyoin, the second word is the plural of the first word following Arabic grammatical rules. The aim of the study is to contribute to the correct understanding of hendiadyoins made in this type by examining these hendiadyoins, which show the power of Turkish to make hendiadyoins, in terms of their formations and characteristics.

**Background:** In order to increase the comprehensibility of the data obtained in studies on hendiadyoins in various works, hendiadyoins have been classified in terms of word types, meanings, functions in syntax, structures and forms, formations, origins of the words that provide their formation, semantic relations of the words that make up the hendiadyoin, etc. Since the hendiadyoin consisting of a word of Arabic origin and the plural form of the word is included in the classification studies, it will be examined how this structure is handled in the classifications.

*Research Problem and Research Questions:* Are reduplications formed with an Arabic-origin word and its plural form considered a distinct group among hendiadyoins in Turkish? The study was conducted to find an answer to this question.

*Scope and Limitations:* The study based on the literature review method was limited to the texts and studies of the contemporary Turkey Turkish period. Even if the primary sources belong to previous periods, the studies conducted on those sources in the contemporary Turkey Turkish period were taken into consideration. In this respect, in a sense, the hendiadyoins that were not used in the contemporary Turkey Turkish period or at least were not mentioned were not included among the examples.

*Literature Review:* A literature review was conducted in the study. Printed and online resources related to the field were accessed. These were mainly sources focusing on hendiadyoins.

*Methodology:* A quantitative research design was used in the study. The data were collected through source scanning. Twenty reduplications that would be examples to explain the subject were first listed alphabetically, then the meanings of the hendiadyoins were given and their usage was exemplified.

*Findings:* Twenty examples of reduplications formed with the singular and plural forms of a word borrowed from Arabic into Turkish were identified by reviewing the literature related to the field. These are: alim ulema, cahil cühela, edip üdeba, din edyan, fakir fukara, garip gureba, had hudut, hak hukuk, hal ahval, hayır hayrat, kebir kübera, nebi enbiya, sabi sübyan, sefir süfera, şair şuara, şehit şüheda, tacir tüccar, veli evliya, vekil vükela, vezir vüzera

*Results:* The words that make up the reduplication have a rule of order. In the type of hendiadyoin considered, the singular word comes first and the plural word comes after is a rule of order. This order gives rise to a second rule. That is, the rule of the short word coming first and the long word coming after. In fact, this is related to the first rule of order. Because words naturally acquire new sounds as they transform into regular or irregular plural forms.

Harmony is achieved with similar sounds at the beginning, end and middle of the words that make up the hendiadyoin. There is harmony in the internal sounds of the hendiadyoins formed by combining the singular and plural forms of a word that borrowed from Arabic to Turkish, resulting from at least three similar sounds. This is because in Arabic, when a word is pluralized with or without rules, at least three sounds continue to exist without changing.

Hendiadyoins made with a word itself and its plural form are not in any way contrary to the structure of Turkish. This cannot be called a linguistic exception because it is not an exception, but has formed and spread like a rule. The fact that such a hendiadyoin has emerged in Turkish is an example that shows the power of Turkish to make hendiadyoins. Turkish has made hendiadyoins with almost every type of word it has formed a bond with. The relationship it establishes with synonymous, closely related, or antonymous words is also evident in its use with the singular and plural forms of an Arabic-origin word.

## 0. Giriş

İkilemeler, Türkçe söz varlığı içerisinde yoğunluğu ile dikkat çeken sözcük öbeğidir. Bu durum Türkçeyi diğer dillerden ayıran bir özellik olarak da görülmektedir. Türkçenin ilk yazılı eserlerinden günümüze kadar her dönem metinlerinde geçen ikilemeler üzerine çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda tanım, terim, literatür çalışması ile ikilemelerin sınıflandırılması ortak konular arasındadır. Buna ilaveten ele alınan dönem ya da eserdeki ikilemelerin özellikleri ise her eserde farklılıklar gösterebilmektedir. Ayrıca bir

dönem ya da eserden bağımsız olarak ikilemeleri çeşitli yönlerden ele alan, başka dillerdeki ikilemelerle karşılaştıran çalışmalar da yapılmıştır.

Türkçedeki ikilemeler her türlü tahmini aşacak derecede çok ve çeşitlidir (Ağakay 1954: 97). Bu yönüyle de çokça araştırma konusu olmaktadır. İkilemeler üzerine araştırmalar çoğaldıkça ikilemelerin yeni yeni yönleri de ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte ikilemelerin oluşumu tüm ayrıntılarıyla tespit edilebilmiş değildir.

Bu çalışmada, *had hudud* ikilemesinde olduğu gibi Arapçadan Türkçeye geçen iki sözcükle yapılan ikilemeler konu edilecektir. Bu ikilemeler Arapçadan Türkçeye geçen sözcüklerle yapılan diğer ikilemelerden bir yönüyle ayrılmaktadır. Bu ikilemede ikinci sözcük Arapça kurallara göre birinci sözcüğün çokluğudur. Çalışmanın amacı Türkçenin ikileme yapma gücünü gösteren bu ikilemeleri oluşumları ve özellikleri bakımından ele alarak bu türde yapılan ikilemelerin doğru anlaşılmasına katkı sağlamaktır.

Kaynak tarama yöntemine dayanan çalışma, çağdaş Türkiye Türkçesi dönemi metinleri ve çalışmalarıyla sınırlandırılmıştır. Birincil kaynaklar önceki dönemlere ait olsa bile o kaynaklar üzerine çağdaş Türkiye Türkçesi döneminde yapılan çalışmalar dikkate alınmıştır. Bu yönüyle bir anlamda çağdaş Türkiye Türkçesi döneminde kullanım alanı olmayan ya da en azından üzerinde söz söylenmeyen ikilemelere örnekler arasında yer verilmemiştir.

## 1. İkilemeler ve Özellikleri

İkilemeler, en az iki sözcüğün çeşitli anlam ilgileriyle bir araya getirilerek bir kavramın karşılatılmasıyla oluşur. Sözcükler ikileme oluşturmak için bir araya getirilirken birtakım kurallara uyulur. Bu kurallar arasında ahenk unsuru da vardır: “İkileme, Türkçenin zenginliğidir, yaratma gücüdür. Türk düşüncesindeki anlam bolluğunu, kavram inceliğini karşılamak üzere, sözcük kurar gibi, türlü yönlerden birbiriyle ilgili iki sözcük yan yana getirilir ve yeni bir anlatım yolu yaratılır.” (Hatiboğlu 1981: 9).

İkilemeler, “Aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki veya daha çok kelimenin bir tek kelime gibi anlam göstermek üzere yan yana gelmesi” (Korkmaz 1992: 82) ile oluşan sözcük grubu olarak da tanımlanmıştır.

İki sözcüğün birlikte bir kavramı karşılayabilmesi için sözcükler arasında anlam yönünden bir bağ kurulmalıdır. Araştırmacılara göre sözcükler arasındaki bu anlam ilişkisi; aynı kelimeyle, eş veya yakın anlamlı kelimeler ve zıt anlamlı kelimeler tekrar edilerek ya da aynı kelimenin ön sesi değiştirilerek kurulabilir (Korkmaz 1992: 82-83); eş, yakın, karşıt anlamlı sözcüklerle; biri ya da ikisi anlamsız sözcüklerle ve anlamca ilişkili ya da anlamca ilişkisiz sözcüklerle kurulabilir (Ağakay 1954: 103); bir kelimenin tekrarıyla, iki benzer anlamlı ya da zıt anlamlı kelimeyle, iki anlamsız ya da biri anlamlı biri anlamsız kelimeyle de anlam ilişkisi kurulabilir (Şahin 1997: 125). İkilemeler arasındaki anlam ilişkisi aynı kelimelerle, biri anlamlı biri anlamsız iki kelimeyle, ünlemlerle, yansıma

sözcüklerle, eş ya da yakın anlamlı kelimelerle, zıt anlamlı kelimelerle ve ikilemeyi oluşturan sözcüklerin aralıklı tekrarıyla da oluşabilir (Özkan 2013). Yapılışı bakımından ikilemelerin sınıflandırıldığı bir çalışmada ikilemeyi oluşturan sözcükler arasındaki anlam ilişkilerine de yer verilmiştir: Aynı sözcüğün tekrarıyla, eş anlamlı sözcüklerle, zıt anlamlı sözcüklerle, yakın anlamlı sözcüklerle, yansıma sözcüklerle, biri anlamlı diğeri anlamsız iki sözcüğün tekrarıyla, her ikisi de anlamsız sözcükle, sözcüklerin olumlu ve olumsuz şekillerinin birlikte kullanılmasıyla, sayılarla, ses değişimine uğrayan sözcüklerle, iki unsurun arasına bağlaç girmesiyle de ikilemeler yapılır (Telli 2017).

Her sözcük ya da sözcük öbeğinin cümle içerisinde işlev ya da işlevleri vardır. İkilemelerin temel işlevi, anlama güç katmaktır. Bu amaç doğrultusunda sözcükler yinelenir ya da art arda kullanılır (Vardar 2007: 119). Bunun yanında ikilemeler kalıp sözcükler olmaları nedeniyle ikilemeyi oluşturan sözcükler kullanımdan düşüp fosil sözcük olsalar bile ikilemelerde var olmaya devam etmektedirler (Şen 2005: 701). Diğer bir ifadeyle ikilemeler, dolaylı olarak fosil sözcükleri taşıma işlevi yapar.

İkilemeyi oluşturan sözcüklerin yinelenmesi ve art arda gelmesinde de bazı kuralları vardır. İkilemelerdeki öge dizilim kuralına göre ünlü ile başlayan ünsüz ile başlayandan, az heceli öge ise çok heceli ögeden önce gelir (Şahin 1997: 134). Yine **ana baba** ikilemesinde olduğu gibi dişi öge önce erkek öge sonra gelir. **Uzak yakın** ikilemesinde olduğu gibi uzak öge önce, yakın öge sonra gelir. Olayların gerçekleşme sırasına göre önce gerçekleşen olay önce, sonra gerçekleşen olay sonra gelir (Çoraklı 2005). İkilemeler; atasözleri, deyimler gibi Türkçedeki kalıplaşmış sözcük öbekleri arasında yer alır. Dolayısıyla ikilemeyi meydana getiren sözcüklerin yeri bellidir. Yani **karı koca** ikilemesi **koca karı** şeklinde kullanılmaz (Çoraklı 2001: 54). İkileme, Türkçe kökenli bir sözcükle yabancı kökenli bir sözcükten oluşuyorsa Türkçe kökenli sözcük yabancı kökenli sözcükten önce gelir (Hatiboğlu, 1981: 16-18).

İkilemelerde çeşitli ahenk unsurları vardır. Bu unsurların zaman zaman sözü, müziğe yaklaştırdığı düşünülmektedir. İkilemeler, ses ve söz benzerliğinden ve tekrarlardan yararlanan, anlamı güçlendiren bir psikoloji ve müzik olayıdır (Hatiboğlu 1981: 11). İkilemelerdeki müzikaliteyi sağlayan ses benzerlikleri üç başlıkta ele alınmıştır. Birincisi **toz toprak, yatak yorgan** gibi ikilemelerde görülen ilk sesteki benzerliktir; ikincisi **abur cubur, çarpuk çarpuk** sözcüklerinde de görülen iç sesteki benzerlik ve üçüncüsü de **ıvır zıvır, estek köstek** örneklerinde de görülen son sesteki benzerliktir (Çoraklı 2001: 56-57). Müzikalite değeri olan bir diğer ikileme türü de ikinci sözcüğü m'li başlayan ikilemelerdir. Bu ikileme tarzının Türkçeden başka dillere de geçtiği ifade edilmiştir (Çoraklı 2001: 58-59). Aynı sözcüğün tekrarıyla yapılan ikilemelerde de ahenk vardır.

İkilemeler; oluşumları, işlevleri, ahenk gibi özellikleri de dikkate alınarak şu şekilde tanımlanabilir: Aralarında ilgi kurulan en az iki sözcüğün cümlede anlamı güçlendirmek için çeşitli ahenk unsurları dikkate alınarak birlikte kullanılmasıyla oluşan sözcük öbeğidir.

## 2. İkilemelerin Sınıflandırılması

Çeşitli eserlerdeki ikilemeler üzerine yapılan çalışmalarda elde edilen verilerin anlaşılabilirliğini artırmak için ikilemeler; sözcük türleri (isim, sıfat, zarf...), anlamları (eş, zıt, yakın...) söz dizimindeki işlevleri (özne, tümleç, yüklem), yapı ve kuruluşları (isim veya fiil kök ve gövdesi), oluşumları, oluşumlarını sağlayan sözcüklerin kökenleri (T.+T., Ar.+T., Far.+T....), ikilemeyi oluşturan sözcüklerin anlam ilişkileri bakımından vb. yönlerden sınıflandırılmıştır. Ele alınmakta olan Arapça kökenli bir sözcük ve onun çokluğunun tekrarından oluşan ikileme, sınıflandırma çalışmalarında Arapça+Arapça yapısındaki ikilemeler içerisinde yer aldığından bu yapının sınıflandırmalarda nasıl ele alındığına bakılacaktır.

Toprak, Harezm Türkçesi eserlerindeki ikilemeler üzerine yaptığı çalışmada ikilemeleri fonetik açıdan, aliterasyon ahengi açısından, şekil açısından, fiil ikilemeleri bakımından, anlam açısından ve ikilemelerde kullanılan dil açısından sınıflandırmıştır. Son başlıkta Harezm Türkçesi eserlerinde kullanılan ikilemeleri oluşturan sözcüklerin Türkçe, Arapça ve Farsça kökenli olduğu düşüncesinden hareketle dokuz ayrı yapı tespit etmiştir: Türkçe+Türkçe, Arapça+Arapça, Farsça+Farsça, Türkçe+Arapça, Arapça+Türkçe, Türkçe+Farsça, Farsça+Türkçe, Arapça+Farsça, Farsça+Arapça (2005: 284-291). İkilemeler, ikilemeyi oluşturan sözcüklerin kökenine göre farklı özellikler gösterdiğinden ikilemelerle ilgili sınıflandırmalarda önce ikilemeyi oluşturan sözcüklerin kökenine bakılmalıdır.

Toprak, Harezm Dönemi eserlerinde yer alan Arapça+Arapça yapısındaki ikilemelerin kuruluşunda bağlaç ve izafete rastlandığını ifade etmiştir. Bunun Harezm Türkçesi eserlerinin bir yazım geleneği olduğunu ve aynı anlamı karşılayan Arapça ikilemelerin bağlaçlı kullanıldığını dile getirmiştir. Bağlaç ve izafetin anlama bir farklılık katmayıp sadece pekiştirme aracı olarak kullanıldığı düşüncesinden hareketle bu tarz örneklerin de ikileme olarak incelenmesi gerektiğini öne sürmüştür (2005: 290).

Beyitoğlu, “Behcetü'l-Hadâik'ta İkilemeler” adlı çalışmasında ikilemeleri, ikilemeyi oluşturan sözcükleri anlam ilgilerine göre; ardından da *Behcetü'l-Hadâik*'ta geçen ikilemeleri kelime türlerine ve farklı kuruluş yapılarına göre sınıflandırmıştır. Bu başlık altında *'ahd u peyman, hamr u zemr, hayr u şer* gibi bağlaçlı ikilemelere de yer verilmiştir. Eserde tespit edilen toplam 95 ikilemenin 22 tanesinin “Arapça+Arapça” yapısında olduğu dile getirilmiştir (2021: 485-499).

Tokay, Seyahatname'deki ikilemeleri, ikilemeyi oluşturan sözcüklerin türüne göre sınıflandırmıştır. Temelde isim ya da isim soylu ve fiil ve ya fiil soylu sözcükler şeklinde ikiye ayırmış, isim+isim yapısındaki ikilemeler içerisinde de “Yabancı Kökenli Adlarla Kurulan İkilemeler” başlığına yer vermiştir (2013: 2405).

Yunus Emre'nin Divân'ındaki ikilemeler üzerine yapılan bir çalışmada iki farklı dilden sözcüklerle oluşan ikilemeler yanında her iki ögesinin de Arapça olduğu 61 ikileme tespit edilmiştir (Özer ve Demirtaş 2018: 167-168).

“Kerb-nâme’de Geçen ikilemeler Üzerine” adlı çalışmada ikilemeler; sözcük yapısı, anlamları ve kökenleri bakımından sınıflandırılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler kökenleri bakımından incelenirken Arapça+Arapça yapısındaki ikilemelere de yer verilmiştir. İkilemelerin büyük kısmının aynı dilden Türkçe+Türkçe, Arapça+Arapça, Farsça+Farsça sözcüklerle kurulduğu ve eserde kullanılan ikilemelerin kuruluşlarını ait oldukları dil içerisinde tamamladıkları tespiti yapılmıştır (Tuğluk 2021: 126).

“Memluk Kıpçak Türkçesinde İkilemeler” adlı çalışmada Güngör, ikilemeleri; anlam açısından, fonetik açıdan, hecelerin durumuna göre, ikilemeyi oluşturan unsurların kökeni bakımından ve yapılarına göre sınıflandırmıştır. “Unsurların Kökenine Göre İkilemeler” başlığı altında Arapça+Arapça oluşumundaki ikilemelere de örnekler verilmiştir (2018: 111).

Hatiboğlu, “Sözcük Yapısı Bakımından İkileme Türleri” başlığı altında “Türkçe kökenli, Türkçe ve yabancı kökenli, yabancı kökenli sözcüklerden oluşan ikilemeler; sayılardan ikileme, tamlamadan ikileme ve m-li ikileme” türlerine yer vermiştir (1981: 18-22).

Ölçünlü Türkiye Türkçesi yanında Türkiye Türkçesi ağızları da ikileme varlığı bakımından zengindir. Bu konuda hazırlanan tezde Sivri; Türkçe, Arapça ve Farsça Kökenli sözcüklerden oluşan ikilemeler yanında başka dillerden Türkçeye geçen sözcüklerle de ikilemeler kurulduğunu şu başlıklar altında göstermiştir: İlk Kelimesi Rumca İkinci Kelimesi Türkçe Olan İkilemeler, İlk Kelimesi İspanyolca İkinci Kelimesi Türkçe Olan İkilemeler, Arapça ve Rumca Kelimelerle Kurulan İkilemeler, Farsça-Fransızca Kelimelerle Kurulan İkilemeler, Fransızca Kelimelerle Kurulan İkilemeler, Fransızca-Rumca Kelimelerle Kurulan İkilemeler, Fransızca-Farsça Kelimelerle Kurulan İkilemeler, İtalyanca Kelimelerle Kurulan İkilemeler, Rumca Kelimelerle Kurulan İkilemeler, Çince-Arapça Kelimelerle Kurulan İkilemeler, İngilizce Kelimelerle Kurulan İkilemeler (2020).

Foy ile başlayan Türkçedeki ikilemelerle ilgili çalışmalar yüzlerle ifade edilmektedir (1899). İkilemeler hakkında yapılan çalışmaların bibliyografyası da yayımlanmıştır (Çimen 2021). Yukarıda, ele alınan konu ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

Arapça+Arapça yapısındaki ikilemeler, ikilemeyi oluşturan sözcüklerin anlam ilişkilerine göre yukarıda da yer verilen başlıklara benzer şekilde sınıflandırılabilir: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşan ikilemeler (cins cins), yakın anlamlı sözcüklerle yapılan ikilemeler (akıl fikir), zıt anlamlı sözcüklerle yapılan ikilemeler (dünya ahiret), eş anlamlı sözcüklerin tekrarıyla oluşan ikilemeler (kadir kıymet)... Şimdiye kadar yapılan çalışmalarda ele alınmayan bir ikileme türü daha vardır. Dolayısıyla çalışmanın konusu bahsi geçen “aynı sözcüğün teklik ve çokluğuyla yapılan ikilemelerdir.” Anadolu ve çevresinde oluşan Batı Türkçesinde yukarıdaki sınıflandırmalarda geçen ifadelerde de görüldüğü gibi ikilemeyi oluşturan sözcükler bakımından iki ögesi de Arapça olan yüzlerce ikileme kullanılmıştır. Bu ikilemelerin çoğu Türkçedeki genel anlam ilgileriyle kurulan ikileme yapısındadır. Bunun yanında bazı ikilemeler Arapçadaki anlam

İlgileriyle oluşturulmuş ikilemelerdir. Aşağıda ele alınan ikilemeler de onlardan biridir.

### 3. Aynı Kelimenin Teklik ve Çokluğuyla Yapılan İkilemeler

Bir sözcüğün tekliğinin birinci öge, aynı sözcüğün çokluğunun ikinci öge olduğu yapıdaki ikilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir. Bu tür ikilemelerin Arapça ikilemeleri konu edinen çalışmalarda kullanıldığına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır (Suçin 2006; Bağmancı 2012). Dolayısıyla Türkçe mantıkla ve Türkçe içerisinde oluşturulan bu ikilemeler, Türkçe ikilemelerdir. Alan yazını taramasıyla tespit edilen bahsi geçen yapıdaki yirmi ikileme, aynı sözcüğün teklik ve çokluğuyla kurulan ikilemeleri farklı yönlerden açıklayabilmek için kullanımlarıyla birlikte aşağıda ele alınmıştır:

#### 3.1 Alim Ulema<Âlim Ulemâ

*Bilgin* anlamındaki sözcükle o sözcüğün çokluğundan oluşan ikilemedir: “Ancak bu kişiler, sıradan kimseler olmamanın yanı sıra, *âlim-ulema* sınıfından seçilen ve döneminde bilim adına rüştünü ispatlamış kimselerdir.” (Şahin 2015: 19).

#### 3.2 Cahil Cühela<Câhil Cühelâ

*Bilgisiz ve bilgisizler* sözcüklerinden oluşan ikilemedir. Bu yapıdaki ikilemelerin çoğunda olduğu gibi burada da ikinci sözcük çokluk anlamından uzaklaşarak birinci sözcüğün anlamını güçlendirme işlevi üstlenmiştir: “...*cahil cühela* önyargısına indirgenmeyecek kadar derin...” (Küçük 2015: 67).

#### 3.3 Edip Üdeba<Edîb Üdebâ

*Edebî yazılar yazan kimse* anlamındaki sözcük ile o sözcüğün çokluğuyla yapılmış ikilemedir: “Allahtan, biri çıksa, şöyle kallavî bir kavram kılavuzu hazırlasa da dilin edebinden sorumlu olması gereken *edip üdeba* özellikle okusa.” (Kaya 2024).

#### 3.4 Din Edyan<Dîn Edyân

*İnanç* anlamındaki sözcük ve onun çokluğundan oluşmuş ikilemedir. “Ferah-Name'de Geçen İkilemeler Üzerine” adlı çalışmada, iki Arapça kökenli sözcükten oluşan ikilemeler arasında *din edyan* ikilemesi de yer almıştır (Şahin 1997:127).

#### 3.5 Fakir Fukara<Fakîr Fukarâ

*Yoksul ve yoksullar* sözcükleriyle yapılan ikilemedir. 1990’larda sosyal yardımlaşma için kurulan bir fonun adında da yer almıştır. Kısaltılmış şekli “Fak-Fuk Fonu” olarak bilinen fonun adı “Fakir Fukara Fonu” biçimindedir. İkileme “Fakir fukara anası olmak” deyiminde de kullanılmaktadır (Yastı 2007: 57). İkilemenin *fakir fıkara* biçiminde de kullanımı vardır (Coşkun 2020: 123).

### 3.6 Garip Gureba<Garîb Gurebâ

*Kimse* ve *çaresiz* anlamındaki *garip* sözcüğü ile onun çokluğunda oluşan ikilemedir. İkilemenin “garip ve gureba, garip-gureba ve garip/gureba” yazılışlarına da rastlanmaktadır: “... ‘fakir fukara’ veya ‘garip gureba’ gibi ikincil ve küçümseyici sıfatlarla halkı tanımlamıştır.” (Şen ve Cengiz, 2018: 136).

### 3.7 Hat Hudut<Had Hudûd

*Sınır* ve *sınırlar* sözcüklerinden oluşan ikilemedir. Sözcüğün *had* ve *hudut*, *had-hudut* biçimlerinde de kullanımı vardır: “... *had hudut* tanımaz biçiminde bir intikam duygusu söz konusudur.” (Demir 2020: 3474).

### 3.8 Hak Hukuk<Hak Hukûk

*Adaletli davranma* anlamındaki sözcük ve onun çokluğuyla yapılmış ikilemedir. Kayalar, Latince ‘-um’ ekinden yapılan çok sayıda ikileme olduğundan bahsederken Türkçe ve İngilizcedekileri sırayla vermiştir: “Bunlar: Türkçede; ‘hak hukuk’, ‘hısım akraba’”, ‘rica minnet’ İngilizcede; ‘binkum-bankum’, ‘crinkum-crankum’, ‘scrimpum-scrampum’ gibi sözcüklerdir.” (2017: 323).

Yapısı bakımından ikilemeler incelenirken yabancı sözcüklerden ikileme alt başlığında iki ögesi de Arapça olan ikilemeler içerisinde “hak hukuk” ikilemesine de yer verilmiştir (Hatiboğlu 1981: 20).

### 3.9 Hâl Ahval<Hâl Ahvâl

*Durum* ve onun çoğulundan oluşan ikilemedir. Yalın hâli yanında bir şeyin hâli ahvâlî gibi ekle kullanımları da vardır: “Memleketin *Hali Ahvali*” (Alphan 2016).

### 3.10 Hayır Hayrat<Hayır Hayrât

Bu ikilemenin çokluk yapılaşına kurallı çokluk denilmektedir. Arapçada bu tarz eril sözcüklerin çokluğu “+ât” eki getirilerek yapılır: “... *hayır hayrat* gibi erdemli işler yapan efeler ve zeybekler...” (Nahya 2014: 71).

### 3.11 Kebir Kübera<Kebîr Küberâ

*Ulu* anlamındaki *kebîr* sözcüğü ve onun çokluğundan oluşan ikilemedir. İkileme “kebîr-i kübera, kebîr-ü’l-kübera” biçimlerinde tamlama olarak da kullanılmaktadır. Köprülü Mehmed Paşa Vakfıyesi’nden yapılan bir nakilde ikileme şu şekilde geçmektedir: “Âmme-i evkâfıma ekber ve erşed evlâdımdan mefharu’l vüzerâ-yı kirâm *kebîr-i küberâ-yı* fi hâm oğlum Ahmed Paşa mütevellî olup... Ve kendiden sonra tevliyyet-i mezbûre batn-ı evvelde olan ebna’nın ekber ve eslah ve erşedi batnen ba’de batnın minvâl-i muharrer üzere mütevellî ola.” (Saykal 2018: 734).

### 3.12 Nebi Enbiya<Nebî Enbiyâ

Peygamber ve peygamberler sözcüklerinden oluşmuş ikilemedir: “Üce *nebi enbiyâ* cem’i vü rahmet du’â.” (Gülhan 2010: 220).

### 3.13 Sabi Sübyan<Sabî Sübyân

Sabi sözcüğü *çocuk*, sübyan sözcüğü *çocuklar* anlamındadır (Akyalçın ve Gürcü 2017: 62). Bu ikileme Türkçede “çoluk çocuk” anlamında kullanılmaktadır: “*sabî sübyan* (Arapça [erkek çocuk; çirak] + Arapça [çocuklar; çiraklar])” (Suçin 2006: 288).

### 3.14 Sefir Süfera<Sefîr Süferâ

*Elçi* sözcüğü ile onun çokluğundan oluşmuş ikilemedir. Osmanlı Devleti’nde yabancı elçi eşlerine verilen bir balodan bahsederken ikileme elçi (ve elçilik görevlileri) anlamında kullanılmıştır: “Hatta Talat Paşa ve zevcesinin de bulunduğu bir baloda hanımlar önce eşleriyle dans etti, daha sonra da etraftaki *sefir süfera* eşlerine hâl hatır sorarak geceyi geçirdi.” (Ak ve Öztunç 2023: 7).

### 3.15 Şair Şuara<Şâir Şuarâ

*Şair* ve *şairler* anlamındaki kelimelerinden oluşan ikilemedir. İkilemenin “şair/şuara, şair-i şuara, şair ve şuara” kullanımları da vardır: “Biz dahi, sâir şuarâ-yı divânı ihmâl edip üstâdın divânını talim ile az biraz kelâm-ı kibârını meşk ederek onun asil rûhu ile ülfet ettik...” (Çelik 2021: 613).

### 3.16 Şehit Şüheda<Şehîd Şühedâ

*Şehit* ve *şehitler* sözcüklerinden oluşan ikilemedir. Afyonkarahisar’da Şehit Şüheda Parkı ve Şehit Şüheda Obası diye anılan yer adı da vardır.

### 3.17 Tacir Tüccar<Tâcir Tüccâr

Tacir, *ticaretle uğraşan kişi* demektir. Bazı sözcüklerde *tacir* sözcüğünün açıklamasına *tüccar* kelimesi yazılmıştır. Bu durum, ikilemelerdeki çokluk yapısındaki kelimelerin genel olarak Arapçadaki anlamlarından uzaklaştığını gösteren bir örnektir: “Geldiler hemen meclise, böyüh bir zadı boşaldıflar, endergat endergat eyleşif, ağalar, beyler, *tacir tüccar* han havan meclisidi.” (Oymak 2018: 261).

### 3.18 Veli Evliya<Velî Evliyâ

Veli sözcüğü *Allah’ın sevgili kulu* anlamındadır, *evliya* sözcüğü de Arapça kurala göre *veli* sözcüğünün çokluğudur: “Allah’ı *veli evliya* edinmek ve Allah’ın velisi evliyası olmak, Allah-ı *veli* edinirsen o da size kuluna *veli* sıfatından *veli* olma yolunu eylemini açar, o yola yönlendirir.” (Sarı 2017).

### 3.19 Vekil Vükela<Vekîl Vükelâ

“Bakan” anlamındaki vekil sözcüğü ile onun çokluğundan oluşmaktadır: “Sonra, *vekil vükela* kızlarından birini alacaktı oğluna.” (Kemal 2019: 19).

### 3.20 Vezir Vüzera<Vezîr Vüzêrâ

En yüksek rütbedeki devlet memuru anlamındaki sözcükle o sözcüğün çokluğundan oluşan ikilemedir: “Andan padişah meclisine cem idüp şehzade

maiyetine *vezir vüzerasının* evlâdlarına dahi şehzadeye refik idüp, başmirahuruna emretti.” (Öztelli 1979: 90).

#### 4. Değerlendirme ve Sonuç

1. Bu çalışmada ele alınan bir sözcüğün teklik ve çokluğuyla yapılan ikilemeler sadece, Arapçadan Türkçeye girmiş, dolayısıyla da köken olarak “Arapça+Arapça” yapısındaki ikilemelerde görülmektedir. Türkçe mantıkla bu iki kelime arasında bir bağ kurularak anlatıma güç katmak amacıyla ikilemeler oluşturulmuştur.

2. Bu tarz ikilemelerin metinlerde dört farklı yazım şekli ile karşılaşılmıştır. Arada hiçbir işaret, ek ya da yazının bulunmadığı **had hudut** yazımı yanında aynı ikilemenin **had ve hudut**, **had/hudut** ve **had-hudut** biçimleri de metinlerde görülmektedir.

3. İkilemeyi oluşturan sözcüklerin bir dizilim kuralı olduğuna yukarıda yer verilmişti. Ele alınan ikileme türünde de teklik sözcüğün önce çokluk sözcüğün sonra gelmesi bir dizilim kuralıdır. Bu dizilim, ikinci bir kuralı daha doğurmaktadır. O da kısa sözcüğün önce, uzun sözcüğün sonra gelmesi kuralıdır. Aslında bu, birinci dizilim kuralıyla bağlantılıdır. Çünkü sözcükler doğal olarak kurallı ya da kurlsız çokluğa dönüşürken yeni sesler almaktadır.

4. İkilemelerde ahenk unsurlarından bahsedilirken bu ahengin sözcüklerin başında, sonunda ve ortasındaki benzer seslerle sağlandığı ifade edilmişti. Arapçadan Türkçeye geçmiş bir sözcüğün teklik ve çokluk biçiminin bir araya getirilmesiyle kurulan ikilemelerin iç seslerinde en az üç ses benzerliğinden kaynaklanan ahenk vardır. Bunun nedeni Arapçada bir kelimenin kurallı ya da kurlsız çokluğu yapılırken en azından üç sesin değişmeden varlığını sürdürmesidir.

5. Bir sözcüğün kendisi ve çokluğuyla yapılan ikilemeler, herhangi bir şekilde Türkçenin yapısına aykırı değildir. Buna dilsel istisna da denilemez çünkü bir kural gibi oluşmuş ve yaygınlaşmıştır. Bu tarz bir ikilemenin Türkçede ortaya çıkmış olması Türkçenin ikileme yapma gücünü gösteren bir örnektir. Türkçe bağ kurduğu hemen hemen her tür sözcükle ikileme yapmıştır. Eş, yakın, zıt anlamlı sözcüklerde kurduğu bağı burada da Arapça kökenli bir sözcüğün teklik ve çokluğu arasında kurmuştur. **Hak hukuk** denildiğinde bu haktan daha genel ve daha güçlü bir ifadeyi çağrıştırmaktadır. Âdeta tekten tüme kadar sorgulayan, vurgu yapan bir yapıdır.

6. Bir sözcüğün teklik ve çokluğuyla yapılan ikilemeler bu yapıda olup Arapçadan Türkçeye giren her sözcükle yapılmamıştır. Mesela, bu tarz ikileme için potansiyel malzeme olan **hakîm hükemâ**, **halîfe hulefâ**, **garîm guremâ**, **edât edevât**, **hatîb hutebâ**, **kadîm kudemâ**, **âkil ukalâ**, **sâlih sulehâ**, **nasîr nusarâ**, **şerîk şürekâ**, **sefhî süfehâ**, **kâfir küffâr**, **kebîr küberâ**, **cebel cibâl**, **kerîm kirâm** gibi örneklerin ele alınan tarzda ikileme olarak kullanıldığına rastlanmamıştır. Buradan hareketle denilebilir ki Türkçe ikileme yaparken seçici davranmıştır.

Arapçanın Türkçe üzerindeki etkisinin azalması ve diğer nedenlerle günümüzde bir sözcüğün tekliği ve çokluğuyla yapılan ikilemelere yeni örnekler türetilmemektedir. Bir anlamda bu yol kapanmıştır. Tarihî metinlerde sayılarının fazla olmasına rağmen çağdaş Türkiye Türkçesinde sınırlı sayıdaki bu tarz ikileme varlığını sürdürmektedir.

**7. *Er erat, mal mülk, din diyanet*** ikilemeleri aynı sözcüğün teklik ve çokluğuyla yapılmış ikileme gibi görünse de ikinci sözcükler birinci sözcüğün çokluğu değildir. Anlam olarak ikinci sözcüğün birinci sözcüğün çoğulunu çağrıştıran bu tür durumlarda köken bilgisi çalışmalarına müracaat etmek en doğru yol görünmektedir.

**8.** İkilemeler Türkçede o kadar geniş yer kaplamaktadır ki genelleme yapmadan ikilemeleri tanımlamak mümkün değildir. Türkçede anlam ilgisi kurulabilecek tüm kelimelerle ikileme, üçleme, dörtleme yapılmıştır. Dolayısıyla ikilemeler tanımlanırken yoğun kullanılan ikileme biçimlerinden hareketle, eş, yakın, zıt anlamlı gibi birkaç türü sayılarak sözcüklerin bu şekilde yan yana gelerek ikilemeleri oluşturduğu tanımları ikilemeleri ifade etmekte yetersiz olacaktır. Ele alınan ikileme türünde de görüldüğü gibi sözcükler arasında herhangi bir ilgi ya da ahenk bulunduğu ondan hemen ikileme oluşturulmuştur. O nedenle ikilemelerle ilgili yapılacak tanımlarda tespit edilen anlam ilgileri sıralandıktan sonra “Bunların yanında sözcükler arasında farklı anlam ilgileri kurularak en az iki sözcüğün belli bir anlamı karşılamak üzere bir araya gelmesiyle oluşan sözcük öbeğidir.” biçimindeki bir ifadenin daha kapsayıcı olacağı düşünülmektedir.

**9.** Bu ikileme türünün adlandırılması için farklı sözcükler kullanılabilir. Çalışmada “aynı sözcüğün teklik ve çokluğuyla yapılan ikilemeler” ifadesi kullanılmıştır ve bu kullanım önerilmektedir.

**10.** Türkçe kökenli ikilemeler teklik olarak iş güç ya da çokluk olarak işler güçler biçiminde kullanılabilmektedir fakat iş işler ya da güç güçler biçiminde kullanılmamaktadır. Bununla birlikte yukarıda ele alınan tacir tüccar gibi ikilemelerin ikinci sözcüğü Arapçaya göre çokluk olduğu hâlde Türkçede ikileme olarak kullanılmıştır. Burada iki noktaya dikkat edilmelidir. Birincisi Arapça kurallara göre çokluk ifade eden “eşkâl” gibi bazı sözcükler Türkçede tekil olarak kullanılmakta ve Türkçe +IAr ekiyle çokluk yapılmaktadır. Bu ikilemelerde tacir tüccarlar gibi bir kullanıma rastlanmamıştır. İkinci husus da bu ikilemelerdeki ikinci sözcük genellikle çokluk anlamında değil de birinci sözcüğü kuvvetlendiren bir işlev görmektedir. Mesela cühela sözcüğü cahil sözcüğünün çokluğu olarak değil de onun derecesini kuvvetlendiren bir sözcük olarak ikilemede görev üstlenmektedir. Denilebilir ki bir sözcüğün teklik ve çokluğuyla yapılan ikilemelerde ikinci sözcükler kendi anlamlarından uzaklaşarak yeni anlamlar kazanmıştır.

## Kaynakça

- AĞAKAY, Mehmet Ali (1954). "Türkçede Kelime Koşmaları". *Belleten*, 2: 97-104.
- AK, İlyas ve ÖZTUNÇ, H. Baha (2023). "Osmanlı Devleti'nde Balo Adabı ve Sefaret Baloları". *Tarih İncelemeleri*, XXXVIII/1: 1-31.
- AKYALÇIN, Necmi ve GÜRCÜ, Hacer (2017). "Orhan Pamuk ve Fakir Baykurt'un İki Romanında Deyim, Atasözü ve İkilemeler Bakımından Söz Varlığı". *Journal of Awareness*, 2/3: 55-68.
- BAGMANCI, Emine (2012). *Arap Dilinde İkilemeler ve Öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- BEYİTOĞLU, Yahya Kemal (2021). "Behcetü'l-Hadâik'ta İkilemeler". *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları*, 6/1: 482-501.
- COŞKUN, Cevdet (2020). "Tümceye Kattığı Anlam Bağlamında İkilemeler". *Homeros*, 3: 113-128.
- ÇELİK, Ramazan (2021). "Modern Zamanlarda Bir Divan Şairi: Şahin Uçar Ve Şeydâ Divânı". *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi [ESTAD]*, 4/2: 595-634.
- ÇİMEN, Esmâ (2021). "İkilemeler' Hakkında Bibliyografya Çalışması". *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6/1: 53-80.
- ÇORAKLI, Şehbender (2001). "Türkçe'nin Yaratma Gücü: İkilemeler (I)". *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 17: 53-60.
- ÇORAKLI, Şehbender (2005). "Türkçe'nin Yaratma Gücü İkilemeler (II)". *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (Prof. Dr. Şinasi Tekin Özel Sayısı) 27: 45-66.
- DEMİR, Ata (2020). "Hangi Adalet, Kime Göre Neye Göre?" *Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 7/62: 3470-3486.
- e-Alphan 2016= Alphan, Melis (11.06.2016). "Memleketin Hali Ahvalı" *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/melis-alphan/memleketin-hali-ahvali-40270348> (Erişim Tarihi: 25.06.2024).
- e-Kaya 2012=Kaya, Mehmet Akif (01.06.2012). "Hasan Aycin'la Söyleşi". *Elbistan.com*. <https://edebistan.com/soylesiler/hasan-aycin-la-soylesi-2> (Erişim Tarihi: 25.06.2024).
- e-Sarı 2017= Sarı, Memduh (27.01.2017). "Kuran'a Göre Veli ve Evliya Kimdir?" *Sultan Hami Gazetesi*. <https://www.sultanhanigazetesi.com/yazarlar/memduh-sari/kuran-a-gore-veli-ve-evliya-kimdir/2052/> (Erişim Tarihi: 25.06.2024).
- FOY, Karl (1899). "Studien zur Osmanischen Syntax das Hendiadyoin und die Wortfolge Ana Baba". *Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen (MSOS)*, II: 105-136.
- GÜLHAN, Abdülkerim (2010). "Şeyh Ahmed ve Manzum Sözlüğü Nazmü'l-Leâl". *ZfWT*, 2/2: 201-226.
- GÜNGÖR, Okan Celal (2018). "Memluk Kıpçak Türkçesinde İkilemeler". *The Journal of Academic Social Science Studies*, 65: 105-122.
- HATİBOĞLU, Vecihe (1981). *Türk Dilinde İkilemeler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KAYALAR, Fethi (2017). "Türkçe ve İngilizcedeki İkilemelerin Yapısal Özelliklerinin Karşılaştırılması". *Turkish Studies*, 12/30: 311-324.
- KEMAL, Orhan (2019). *El Kızı*. İstanbul: Everest Yayınları.
- KORKMAZ, Zeynep (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KÜÇÜK, Bülent (2015). "Yerelleşmenin ve Evrenselleşmenin Ötesinde Kürt Sorununu Yeniden Düşünmek". *Mülkiye Dergisi*, 39/2: 61-84.
- NAHYA, Zeliha Nilüfer (2014). "Sözlü Anlatının Hafızasından: Sinop Cezaevinin Kahramanları ve Kahramanlaştırma". *Millî Folklor*, 26/104: 60-74.

- OYMAK, Rifat (2018). "Türkçenin Karapapak (Terekeme)/Ağzı ile Âşık Garip Hikâyesi Değişkesi (Varyantı)". *Diyelektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, 19: 245-265.
- ÖZER, Hasan ve DEMİRTAŞ, Yağmur (2018). "Yunus Emre Divanında Geçen İkilemeler Üzerine". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11/60: 163-171.
- ÖZKAN, Elif (2013). "Dede Korkut Kitabı'nın Vatikan Nüshası'nda Yer Alan İkilemeler Üzerine Bir Değerlendirme". *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 3/1: 118-140.
- ÖZTELLİ, Cahit (1979). "İki Meddah Hikâyesi". *Türkoloji Dergisi*, 8/1: 87-122.
- SAYKAL, Murat Serdar (2018). "Türk Hukuk Tarihinde Vakıf Kurumunun Tüzel Kişiliği". *XVIII. Türk Tarih Kongresi*. 1-5 Ekim 2018. Ankara-Türkiye. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, V. Cilt. 729-747.
- SİVRİ, Öznur (2020). *Türkiye Türkçesi Ağızlarında İkilemeler*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- SUÇİN, Mehmet Hakkı (2006). "Türkçe ve Arapça İkilemelerde Sözcük Dizilişi ve Ses Benzeşmesi". *Ekev Akademi Dergisi*, 10/28: 281-294.
- ŞAHİN, Adem Ali (2015). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kadar Eğitim Sistemi, Yönetimi ve Denetimi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- ŞEN, Fulya ve CENGİZ, Tülay (2018). "Türkiye'de Siyasi Partilerin ve Liderlerin Demokrasi Söylemleri". *Intermedia International e-Journal*, 5/8: 128-144.
- ŞEN, Serkan (2005). "Standart Türkiye Türkçesinde İkilemelerle Yaşayan Tarihî Sözcükler". *Şinasi Tekin'in Anısına Uygurlardan Osmanlıya* (Haz.: Günay Kut, Fatma Büyükkarcı Yılmaz). İstanbul: Simurg, 685-702.
- ŞAHİN, Hatice (1997). "Ferahnâmede Geçen İkilemeler Üzerine". *Osmanlı Çalışmaları XVII* (Edt. Halil İnalçık, Nejat Göyünç, Heath W. Lowry, İsmail Erünsal, Klaus Kreiser ve A. Atilla Şentürk). İstanbul: Enderun Kitabevi, 125-135.
- TELLİ, Burak (2017). "Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ağızlarında Geçen İkilemeler Üzerine". *Hikmet*, 6: 133-149.
- TOKAY, Yaşar (2013). "Evliyâ Çelebi Seyahat-Nâmesi'nde İkilemeler". *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/9: 2401-2416.
- TOPRAK, Funda (2005). "Harezmi Türkçesinde İkilemeler". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, V/2: 277-292.
- TUĞLUK, Mehmet Emin (2021). "Kerb-nâme'de Geçen İkilemeler Üzerine". *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Özel Sayı-Prof. Dr. Halil ÇEÇEN'e Armağan): 113-137.
- VARDAR, Berke (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü* (2. Baskı). İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- YASTI, Mehmet (2007). "Türkçe Deyimlerde Geçen İkilemelerin Ses ve Şekil Özellikleri". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 21: 51-87.